

SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON ASIAKASTIEDON KÄSITTELYYN LIITTYVÄN LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSELLA TURVATAAN HYVÄN HOIVAN TOTEUTUMINEN

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedon käsittelyyn liittyvä lainsäädäntö vaatii muutoksia, jotta turvalliset ja ihmisläheiset sote-palvelut voidaan taata. Ehdotettujen uudistusten tavoitteena on, että henkilötietojen käsittely sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa perustuisi käyttötarkoituksiin ja -tarpeisiin. Tämä takaisi asiakkaille hyvän hoivan toteutumisen sekä turvallisen tiedonkulun.

Lähtötilanne ja haasteet

Nykyinen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyyn liittyvä lainsäädäntö rakentuu ajatukselle suostumusperusteisesta tietojen liikkuvuudesta sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden eri rekistereiden välillä. Tämä aiheuttaa merkittäviä käytännöllisiä ongelmia asianmukaisen hoidon turvaamisen kannalta. Käytännössä sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan ja rekistereiden välinen rajanveto on haastavaa, minkä seurauksena tietojen liikkuvuutta rajoittavat tekijät aiheuttavat merkittäviä haasteita asianmukaiselle hoidolle. Tällä hetkellä tiedon liikkuminen rekistereiden välillä perustuu pitkälti asiakkaan antamaan suostumukseen. Ristiriitoja ei voida poistaa nykyisen lainsäädännön puitteissa.

Uudistuksia asiakas- ja potilastiedon käsittelyyn liittyvään lainsäädäntöön

Sujuvan potilas- ja asiakastiedon käsittelyn takaamiseksi lainsäädäntöä on modernisoitava vastaamaan yleistä tietosuojasääntelyä ja sote-uudistusta. Ohessa on esitetty keskeisimpiä ratkaisumahdollisuuksia tulevaisuuden sääntelyvaihtoehdoista.

Suostumusvaatimuksesta luovuttava

Suostumusperusteisesta sääntelytekniikasta potilas- ja asiakastietolainsäädännössä tulisi luopua, eikä sitä tulisi korvata erillisellä hyväksymisvaatimuksella. Jos erillinen hyväksymisvaatimus otetaan käyttöön, suoraan lainsäädännöstä olisi käytävä ilmi, että kyseessä on tietosuoja-asetuksen suostumuskaiteesta ja sen tulkinnasta täysin erillinen lisävaatimus. Ilman sitä vaatimus olisi omiaan aikaansaamaan merkittävää sekaannusta ja merkittäviä tulkintavaikeuksia tulevaisuudessa.

Yhteisrekisteri ja rooliperusteiset käyttöoikeudet yhtenä vaihtoehtona

Sosiaali- ja terveydenhuollon välinen yhteisrekisteri korjaisi tietosuojasääntelyn ongelmia. Yhteisrekisterin tarkemmista toimintaperiaatteista olisi säädettävä lailla. Jo nyt sosiaali- ja terveydenhuollon välisissä palveluketjuissa ollaan lähellä suoraan lain nojalla syntyvää yhteisrekisterinpitäjyyttä. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden välisestä yhteisrekisterinpitäjyydestä voitaisiin kansallisesti säätää ilman ristiriitaa tietosuoja-asetuksen pakottavien käsitelmääritelmien kanssa.

Yhteisrekisterinpitäjyyteen perustuvat, sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden välistä tietojen liikkuvuutta koskevat sääntelyratkaisut olisivat sekä mahdollisia että tarkoituksenmukaisia.

Rooliperusteiset rajoitukset tietojen liikkuvuudelle

Asiakastietojen liikkuvuutta palveluketjuissa ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimintojen välillä voitaisiin parhaiten edistää omaksumalla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisrekisterinpitäjyyteen perustuvia ratkaisuja. Niissä tietojen saatavuutta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluketjuissa kuitenkin rajoitettaisiin vahvasti rooliperustaisilla käyttöoikeusratkaisuilla. Näin asiakkaiden tietoturva ei vaarantuisi.

Johtopäätökset

Yksi ratkaisumahdollisuus yhteensovittaa eri perusoikeusintressit olisi omaksua sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisrekisterinpitäjyyteen ja yhteisiin rekistereihin perustuva ratkaisumalli, jossa tietojen liikkuvuudelle ei asetettaisi nimenomaista suostumusvaatimusta. Ratkaisu olisi kuitenkin toteutettava siten, ettei yhteisrekisteristä tai siihen liittyvistä tiedonsaantioikeuksista tule suhteettoman laajoja. Näihin haasteisiin voitaisiin hyvin pitkälti vastata rooliperusteisilla ratkaisuilla, jotka rajoittaisivat ammattihenkilön pääsyn vain välttämättömiin tietoihin.

AKUSTI-foorumi, Oy Apotti Ab, Aster-projekti ja UNA Oy ovat pyytäneet Asianajotoimisto Castrén & Snellman Oy:ltä selvitystä sosiaali- ja terveysalan potilas- ja asiakastietolainsäädännön ja toisaalta perusoikeussääntelyn ja yleisen tietosuojasääntelyn välisestä suhteesta. Tämä asiakirja on kuvaus käytännön haasteista sekä kooste keskeisimmistä ratkaisumahdollisuuksista.

